

KLAUDIA KRÓL

Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

**ETYKA ADWOKACKA
W REGULACJACH PRAWA KANONICZNEGO I PRAWA POLSKIEGO.
STUDIUM PORÓWNAWCZE**

Ramy niniejszego artykułu obejmują wymagania etyczne stawiane adwokatom na gruncie prawa kanonicznego oraz polskiego, odpowiedzialność dyscyplinarną adwokatów za naruszenie zasad etycznych na gruncie prawa kanonicznego oraz polskiego, profesję adwokata jako zawodu zaufania publicznego oraz zasady etyki adwokackiej w ujęciu aksjologicznym. Zasady etyki adwokackiej kształtują oblicze zawodu adwokata. Ich przestrzeganie stanowi klucz do prawidłowego, rzetelnego i sumiennego pełnienia funkcji adwokata zarówno na gruncie prawa kanonicznego, jak i polskiego. Znakomity adwokat, który zlekceważy zasady etyczne, okaże się marnym prawnikiem.

Etyka prawnicza zaliczana jest do etyki zawodowej zawodów klasycznych. Etyka prawnicza jest zespołem norm moralnych zawodów prawniczych i należy do najstarszych etyk zawodowych. Jej szczególna rola podyktowana jest bliskością prawa i moralności¹.

Głównym podmiotem etyki adwokackiej jest adwokat. Adwokat wykonuje swoją pracę w oparciu o przepisy prawa. Musi się kierować wiedzą prawną. Ponadto jest zobowiązany kierować się zasadami moralnymi, własnym doświadczeniem życiowym oraz zasadami logiki. Musi on posiadać szczególne cechy moralne i usposobienie. Etyka adwokacka charakteryzuje się kilkoma swoistymi cechami. Adwokaci mają przyznaną swobodną ocenę. Jest to tzw. luz decyzyjny – często wykładnia przepisów zależała będzie od rozsądku i wrażliwości samego adwokata. Adwokat nie powinien stosować przepisów w sposób bezmyślny i bez refleksji. Postrzeganie faktów nie może być kierowane jego poglądami politycznymi².

Niniejszy artykuł przedstawia wymagania etyczne stawiane adwokatom na gruncie prawa kanonicznego oraz polskiego, odpowiedzialność dyscyplinarną adwokatów za naruszenie zasad etycznych na gruncie prawa kanonicznego oraz polskiego, profesję adwokata jako zawodu zaufania publicznego oraz zasady etyki adwokackiej w ujęciu aksjologicznym. Artykuł został napisany w oparciu o metodę analityczno-porównawczą, biorąc za podstawę przepisy prawa kanonicznego i polskiego oraz wybraną literaturę przedmiotu. Przedstawione rozważania nie mają na celu kompleksowego i pełnego omówienia podjętego tematu. Zamierzeniem autora jest, by podjęty temat stał się motywacją do dalszych

---

Klaudia Król, mgr lic. kan. – licencjat kanoniczny prawa kanonicznego, magister prawa; zainteresowania naukowe: prawo, prawo kanoniczne, psychologia; kontakt: klaudia_krol@vp.pl.

¹ Zob. R. Tokarczuk, *Etyka prawnicza*, Warszawa 2005, s. 57-58.

² Zob. M. Szatrawska, *Etyka w zawodzie sędziego w Wielkiej Brytanii i w Polsce*, w: *Współpraca sądów ze stronami procesowymi i adwokatami*, red. R. Szttychmiller, J. Krzywowska, Olsztyn 2011, s. 311.

rozważań, a może także zachętą do sprecyzowania oficjalnie obowiązujących zasad etycznych na gruncie prawa kanonicznego.

Zasady etyki adwokackiej w ujęciu aksjologicznym

Warto podkreślić, że zasady etyki adwokackiej wiążą się z aksjologicznym uzasadnieniem prawa, które zakłada, że źródłem praw podmiotowych jest obiektywna wartość tkwiąca w każdym człowieku, w jego naturze i strukturze osobowej oraz jego zdolność do odpowiadania na wartości. Wśród praw podmiotowych szczególną kategorię stanowią prawa i wolności człowieka, których źródłem jest przyrodzona godność osoby ludzkiej³. Zdaniem Jana Pawła II adwokaci muszą podejmować mądre działania prowadzące do pojednania stron. Jako wykonujący wolny zawód, winni zawsze odmawiać wykorzystywania swojej roli w celu przeciwnym sprawiedliwości. Powinni prawdziwie służyć prawom człowieka i nie mogą stać się zwykłymi wykonawcami w służbie jakiegoś interesu⁴. Odnośnie spraw małżeńskich Papież wyraźnie apeluje, aby nie ulegać mentalności prorozwodowej, a adwokatom poleca ukazywać rozwód jako ostateczne rozwiązanie, gdy wszystkie inne próby scalenia małżeństwa zawiodą. Adwokat, zwłaszcza katolik, winien mieć zawsze przed oczami wizję małżeństwa jako instytucji o charakterze nierozzerwalnym, bowiem wyrosłej na fundamencie prawa naturalnego. Winien wiedzieć o sakramentalnym wymiarze małżeństwa w Kościele katolickim, by potrafił wykonując swój zawód w sposób pozytywny ukazać charakter nierozzerwalny związku małżeńskiego po to, aby wyjaśnić jego dobro i piękno. Niejednokrotnie adwokat powinien zasugerować stronie rozwiązanie problemu przez wniesienie sprawy o separację⁵.

Wymagania etyczne stawiane adwokatom

Prawodawca kościelny i państwowy określili zasady, którymi powinien kierować się adwokat. Zawarte są one w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 roku, Instrukcji procesowej *Dignitas connubii* z 2005 roku, projekcie *Regulaminu adwokatów i pełnomocników przy sądach kościelnych* z 1949 roku, *Regulaminie Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce* uchwalonym 08.09.2009 r., podczas Zebrania Walnego w Częstochowie⁶ oraz *Zbiorze Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu* (Kodeksie Etyki Adwokackiej) z dnia 10.10.1998 roku ze zmianami. Wymienione akty prawne zostaną poniżej omówione.

Wymagania etyczne stawiane adwokatom w regulacjach prawa kanonicznego

Analizowane akty prawne dotyczą wymagań etycznych stawianych adwokatom / pełnomocnikom kościelnym, którzy pełnią swoją funkcję w sądach diecezjalnych bądź z nimi współpracują oraz adwokatom Kurii Rzymskiej.

Kanon 1483 kodeksu prawa kanonicznego (por. art. 105 DC) wskazuje, że pełnomocnik i adwokat winni być pełnoletni i nienaruszonej sławy. Adwokat ma być ponadto katolikiem, chyba że biskup diecezjalny zezwoli inaczej, doktorem prawa kanonicznego lub skądinąd prawdziwie biegłym, i zatwierdzonym przez tegoż biskupa.

W jednym kanonie zebrane zostały wszystkie wymagania podmiotowe odnoszące się do zdolności, kwalifikacji moralnych i religijnych oraz zdatności zawodowej, jakie powinni spełnić zarówno

³ Zob. J. Krukowski, *Prawo Unii Europejskiej a wartości chrześcijańskie*, w: Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, Nr 25, Lublin 2012, s. 89-90.

⁴ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie do Roty Rzymskiej*, 28.01.2002 r., w: AAS 94 (2002), s. 345-346.

⁵ Zob. Z. Orłowska, *Obrona nierozzerwalności małżeństwa w kancelarii adwokackiej*, w: *Współpraca sądów...*, s. 66 i nast.

⁶ Zob. A. Miziński, *Status prawny adwokata w Kościele łacińskim*, Lublin 2011, s. 556 i nast.

pełnomocnicy, jak i adwokaci. Nic nie wspomina się o kobietach, ale używane terminy pozwalają widzieć tutaj i mężczyzn, i kobiety. W każdym przypadku wymagana jest jednak aprobatą biskupa. Co do adwokatów, którzy sami znaleźli się w nieuregulowanej sytuacji małżeńskiej, Sygnatura Apostolska w odpowiedzi z dnia 12.06.1993 r. stwierdziła, że nie mogą oni uczestniczyć w sprawach małżeńskich⁷. Oczekuje się od adwokatów, aby mieli uregulowane sprawy małżeńskie.

Instrukcja procesowa *Dignitas connubii* w art. 87 stanowi, że sędzia może przywołać do porządku każdego obecnego na rozprawie, kto poważnie uchybił szacunkowi i posłuszeństwu, które się należą trybunałowi. Adwokatów zaś i pełnomocników może nawet zawiesić w wykonywaniu urzędu w sprawie.

Osoby obecne w auli sądowej w czasie prowadzenia sprawy powinny zachowywać się w sposób odpowiadający publiczno-kościelnej naturze władzy sędziego oraz zasadniczemu celowi procesu kanonicznego, jakim jest poszukiwanie prawdy obiektywnej w konkretnej sprawie. W sytuacji uchybień szacunkowi i posłuszeństwu należnym sądowi kościelnemu ze strony osób obecnych na sali sędzia może zwrócić uwagę, upomnieć, nałożyć odpowiednie sankcje karne. Jeśli tego rodzaju działania nie przynoszą spodziewanego skutku, w odniesieniu do adwokatów i pełnomocników, sędzia może ich zawiesić w wykonywaniu zleconego im zadania w toczącej się sprawie⁸.

Z kolei art. 104 DC par. 1 stanowi, że adwokat i pełnomocnik z racji swego swojego zadania mają obowiązek troszczenia się o prawa strony i o zachowanie tajemnicy urzędowej. Par. 2 dodaje, iż do pełnomocnika należy reprezentowanie strony, przedkładając trybunałowi pisma i odwołania, otrzymywanie jego zawiadomień i informowanie strony odnośnie do stanu sprawy; to co się tyczy obrony jest zarezerwowane zawsze adwokatowi.

Zarówno pełnomocnik, jak i adwokat, którzy przyjęli powierzone im zadania, powinni je wiernie wypełniać, broniąc praw stron procesowych i zachowując tajemnicę urzędową. Zasadniczym zadaniem pełnomocnika jest reprezentowanie strony procesowej w postępowaniu sądowym. Dlatego z jednej strony powinien dobrze zapoznać się ze sprawą i wyrażać wolę swego zleceniodawcy w poszczególnych czynnościach procesowych (przedstawianie skarg, rekursów, zarzutów), a z drugiej – powinien być powiadamiany przez sędziego o czynnościach procesowych i sam winien informować swego zleceniodawcę o stanie sprawy. Zadaniem zaś adwokata jest kwalifikowana pomoc prawna stronie procesowej w celu obrony jej praw (udzielanie rady, przygotowywanie różnych pism i środków dowodowych, opracowanie obrony)⁹.

Regulamin adwokatów i pełnomocników przy sądach kościelnych z 1949 r. (projekt; akt nieobowiązujący, ale stanowiący cenną wskazówkę co do sposobu wypełniania obowiązków przez adwokata, a w związku z tym jego przytoczenie wydaje się zasadne)¹⁰ w art. 17 podaje obowiązki adwokatów i pełnomocników. Adwokat powinien: dbać o dobro swoich mocodawców zgodnie z poczuciem słuszności i sprawiedliwości rzeczowej, mając przede wszystkim na względzie świętość i nierozzerwalność małżeństwa; okazać poszanowanie dla sądu i przestrzegać etyki swego zawodu; ściśle stosować się do wszystkich zarządzeń i wskazań sądu; prowadzić sumiennie polecane mu sprawy z urzędu.

Uchwalony 08.09.2009 r., podczas Zebrania Walnego w Częstochowie *Regulamin Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce* określa cel i zadania Korpusu Adwokatów Kościelnych. Zachęca do

⁷ Zob. C. de Diego-Lora, *Komentarze do kan. 1476 – 1512*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 1117.

⁸ Zob. W. Kiwior, *Komentarz do art. 87*, w: *Komentarz do instrukcji procesowej Dignitas connubii*, red. T. Rozkrut, Sandomierz 2007, s. 147.

⁹ Zob. W. Kiwior, *Komentarz do art. 104*, w: *Komentarz do instrukcji procesowej Dignitas connubii...*, s. 166.

¹⁰ Zob. *Regulamin adwokatów i pełnomocników przy sądach kościelnych z 1949 r. (Projekt)*, w: A. Miziński, *Status prawny adwokata...*, s. 556 i nast.

wymiany doświadczeń między adwokatami kościelnymi, aby doszło do wypracowania jednolitych standardów udzielania pomocy prawnej. Namawia do zapoznawania się z nowymi dokumentami Kościoła i literaturą dotyczącą procesów kościelnych i pracy adwokatów. Podkreśla wagę integracji środowiska adwokatów oraz pomocy wzajemnej. Wskazuje także na istotność formacji duchowej członków Korpusu Adwokatów Kościelnych oraz wartość postępowania zgodnie z zasadami etycznymi¹¹.

W *Ordinatio* Sekretariatu Stanu, dokumencie zawierającym normy regulujące wykonywanie funkcji adwokatów w Kurii Rzymskiej¹², w art. 14-20, wymieniono jeszcze inne, już bardziej sprecyzowane zadania. W art. 14 adwokatom Kurii Rzymskiej oraz adwokatom Stolicy Świętej prawodawca przypomina, że w wykonywaniu swoich zadań są w pewien sposób uczestnikami misji Stolicy Apostolskiej i że swoją działalnością wypełniają prawdziwe posłannictwo Kościoła. W związku z tym są wymagane od nich: nieskazitelna wiara, moralność oraz aktywne uczestnictwo w życiu Kościoła z uwzględnieniem osobistej sytuacji każdego z nich. Od strony negatywnej adwokatom Kurii Rzymskiej i Stolicy Świętej jednoznacznie jest zabronione przynależenie, popieranie lub w jakikolwiek sposób świadczenie usług na rzecz stowarzyszeń bądź ruchów, które sprzeciwiają się nauce katolickiej. W tym, co odnosi się do prowadzonych przez nich spraw i wykonywanych zajęć, winni wiernie przestrzegać tajemnicy, do której z jakiegokolwiek tytułu w poszczególnych przypadkach są zobowiązani. Prawodawca kładzie szczególny nacisk na to, by adwokaci, w przypadkach, w których mają możliwość osobistego wyznaczenia wysokości opłat za posługę, powstrzymywali się od chęci nieumiarkowanego zysku.

Tego rodzaju przepis jest konsekwencją wymogu zawartego w art. 184 Konstytucji Apostolskiej *Pastor bonus*¹³, domagającego się od kandydatów na adwokatów Kurii Rzymskiej, aby odznaczać się jednocześnie przykładem chrześcijańskiego życia, szlachetnością obyczajów i biegłością w załatwianiu spraw. Utrata któregośkolwiek z wymaganych rekwizytów jest podstawą do wymierzenia sankcji, nie wykluczając skreślenia z listy.

Wydaje się słusznym stwierdzenie, że przymioty, jakich prawodawca oczekuje od adwokatów Kurii Rzymskiej, powinni posiadać także adwokaci działający przy sądach diecezjalnych oraz w ramach prywatnej praktyki zawodowej.

Z pewnością, jako jeden z głównych obowiązków adwokata, któremu winny być podporządkowane wszystkie pozostałe i który niejako powinien wyznaczać kierunek jego działania, jawi się obowiązek służby prawdzie. Odkrycie, potwierdzenie i przyjęcie prawdy jest celem wspólnym wszystkich występujących w procesie, do którego osiągnięcia musi zmierzać także działalność adwokata. Prawda, także prawda o sobie samym, wymaga od adwokata podejmującego się obrony na forum kościelnym posiadania stosownych kompetencji, dzięki którym będzie mógł efektywnie pełnić swą posługę. Wymagania określone w przepisach prawnych służyć mają zarówno stronie, której obrony się podejmuje, jak i sędziemu, któremu pomaga „w podejmowaniu decyzji według sprawiedliwości”. Ponadto, adwokat, który posiadał określone umiejętności – zarówno te intelektualne, jak i osobowościowe – nie może poprzestać w pracy nad ich rozwijaniem i nieustannym pogłębianiem. Poza wysiłkiem zmierzającym do poszerzania i aktualizowania wiedzy, musi starać się także o pozyskiwanie znajomości nowych metod nawiązania kontaktu ze stroną, z wielką miłością i delikatnością wysłuchując jej i przedstawiając sposób funkcjonowania kościelnego wymiaru sprawiedliwości¹⁴.

¹¹ Zob. *Regulamin Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce (uchwalony 08.08.2009 r. podczas Zebrania Walnego w Częstochowie)*, w: A. Miziński, *Status prawny adwokata...*, s. 567 i nast.

¹² Zob. Sekretariat Stanu, *Ordinatio ad exsequendas Litteras Apostolicas motu proprio datas Iusti iudicis*, 23.07.1990, AAS 82(1990), s. 1630-1634.

¹³ Zob. Jan Paweł II, *Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor Bonus*, 28.06.1998, AAS 80(1988), s. 841-912.

¹⁴ Zob. A. Miziński, *Status prawny adwokata...*, s. 266-267.

Wymagania etyczne stawiane adwokatom w regulacjach prawa polskiego

Zgodnie z ustawą Prawo o adwokaturze z dnia 26 maja 1982 roku art. 65, na listę adwokatów może być wpisany ten, kto: jest nieskazitelnego charakteru i swym dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu adwokata, korzysta w pełni z praw publicznych oraz ma pełną zdolność do czynności prawnych, ukończył wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej, odbył w Rzeczypospolitej Polskiej aplikację adwokacką i złożył egzamin adwokacki.

Przez nieskazitelność należy rozumieć takie cechy charakteru jak szlachetność, prawość, uczciwość. Są to zatem cechy wartościujące konkretną osobę nie w sferze intelektualnej i profesjonalnej lecz wyłącznie etyczno-moralnej. O posiadaniu tego rodzaju przymiotów mogą świadczyć opinie i okresy dotychczasowego zatrudnienia, aplikacji jak i wymagane rekomendacje adwokatów. Ocenie winno podlegać postępowanie i zachowanie danej osoby zarówno w sferze zawodowej jak i prywatnej w dłuższym czasie.

Wymóg korzystania z pełni praw publicznych określa, że adwokat powinien brać nieskrępowany udział w życiu politycznym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku w art. 62 stanowi, że wolności i prawa polityczne to: czynne i bierne prawo wyborcze, prawo do udziału w referendum, prawo do informacji, prawo do zrzeszania się, prawo do skargi na organy państwa.

Pełna zdolność do czynności prawnych daje możliwość samodzielnego kształtowania swojej sytuacji w zakresie stosunków cywilnoprawnych np. zawarcia małżeństwa, zawierania umów o skutkach zobowiązujących i rozporządzających.

Adwokat w prawie państwowym winien ponadto odbyć w Rzeczypospolitej Polskiej aplikację adwokacką i złożyć egzamin adwokacki. Sytuację prawną aplikantów określają artykuły 75-79 ustawy p.o.a. Aplikacja odbywa się pod kierunkiem patrona. Obejmuje zadania praktyczne zlecone przez opiekuna, uczestniczenie w zajęciach szkoleniowych organizowanych przez okręgową radę adwokacką oraz odbycie praktyki w sądzie, prokuraturze i kancelarii notarialnej. Aplikację kończy złożenie egzaminu adwokackiego. Ostatnią czynnością przed wpisem na listę adwokatów jest ślubowanie¹⁵.

Adwokatura miała zawsze świadomość, że do prawidłowego wykonywania tego zawodu nie wystarczy jedynie znajomość prawa, lecz że równie ważna jest postawa etyczna. Bez etyki nie można dobrze wykonywać zawodu adwokackiego. Nawet najlepszy prawnik okaże się złym adwokatem, jeżeli nie będzie miał odpowiedniego przygotowania etycznego¹⁶. Kierując się tym przekonaniem opracowano Kodeks Etyki Adwokackiej. Składa się on z siedmiu rozdziałów, które w sposób szczegółowy określają kanony postępowania w stosunku do instytucji państwowych, wzajemne relacje zawodowe, stosunek do władz adwokatury oraz stosunek do klientów.

Zasady te w myśl Kodeksu wynikają z norm etycznych przystosowanych do zawodu adwokata. Obowiązkiem adwokata jest przestrzegać norm etycznych oraz strzec godności zawodu adwokackiego (§1 KEA). Celem podejmowanych przez adwokatów czynności zawodowych jest ochrona interesów klienta (§6 KEA). W czasie wykonywania czynności zawodowych adwokat korzysta z pełnej swobody i niezawisłości (§7 KEA).

Adwokat winien wykonywać czynności zawodowe według najlepszej woli i wiedzy, z należytą uczciwością, sumiennością i gorliwością. Obowiązkiem adwokata jest stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych i dążenie do utrzymania wysokiej sprawności zawodowej (§8 KEA). Adwokat nie może usprawiedliwiać naruszenia zasad etyki i godności zawodu powoływaniem się na poczynione przez

¹⁵ Zob. K. Król, *Adwokat w regulacjach prawa kanonicznego i prawa polskiego*, w: *Teologia Młodych* 4 (2015), s. 108-109.

¹⁶ Zob. Z. Krzemiński, *Etyka adwokacka*, Warszawa 2008, s. 18.

klienta sugestie (§10 KEA). Adwokatowi nie wolno świadomie podawać sądowi nieprawdziwych informacji (§11 KEA). Przy wykonywaniu czynności zawodowych adwokata obowiązuje zachowanie zasad rzeczowości (§13 KEA). Kodeks zobowiązuje adwokata do zachowania umiaru, opanowania i taktu wobec sądu, urzędów i instytucji, przed którymi występuje (§ 27 KEA).

Adwokat powinien przestrzegać w stosunku do kolegów zasad uprzejmości, lojalności i koleżeństwa. Zobowiązany jest do najwyższej lojalności wobec kolegów współpracujących w ramach kancelarii lub spółki i powstrzymania się od jakichkolwiek działań naruszających taką lojalność również po zakończeniu współpracy (§31 KEA).

Bardzo istotnym zagadnieniem jest stosunek do klientów. Kodeks traktuje, że adwokat jest zobowiązany do obrony interesów swego klienta w sposób odważny i honorowy, przy zachowaniu należytego sądomu i innym organom szacunku oraz uprzejmości, nie bacząc na własne korzyści osobiste oraz konsekwencje wynikające z takiej postawy dla siebie lub innej osoby (§43 KEA). Nie może podejmować się prowadzenia sprawy przeciwko bliskiej jemu osobie, ani takiej, z którą ma zatarg osobisty (§47 KEA). Adwokat jest obowiązany czuwać nad biegiem sprawy i informować klienta o jej postępkach i wyniku (§49 KEA). Stosunek klienta do adwokata oparty jest na zaufaniu. Adwokat obowiązany jest wypowiedzieć pełnomocnictwo, gdy z okoliczności wynika, że klient stracił do niego zaufanie (§51 KEA).

W Kodeksie Etyki Adwokackiej zawarte są przymioty adwokata, które winny go charakteryzować w podejściu do klienta, kolegów, sądu. Można stwierdzić, że jednym z głównych celów etyki adwokackiej jest ochrona klienta. Zawód adwokata należy do zawodów zaufania publicznego, znaczna część społeczeństwa ma dobrą opinię o adwokatach. Jednak pokusy dzisiejszego świata np. chęć wzbogacenia się, walka o klienta, mogą zaniżyć jakość wykonywanych usług. Przed tego rodzaju czynkami chronią potencjalnych klientów normy zawarte w Kodeksie Etyki Adwokackiej.

Adwokat ma obowiązek ponadto: dążyć do oszczędnego rozstrzygnięcia sprawy, na bieżąco informować klienta i czuwać nad biegiem sprawy, w sprawach finansowych wykazywać się szczególną skrupulatnością, informować klienta o wysokości honorarium, wydać na żądanie wszystkie dokumenty, które posiada w związku z prowadzoną sprawą, wypowiedzieć pełnomocnictwo w przypadku gdy klient nie zgadza się ze stanowiskiem, że środek odwoławczy jest bezzasadny, wypowiedzieć pełnomocnictwo gdy uzna, że jego klient zatracił do niego zaufanie. Natomiast zabrania się adwokatom: prowadzenia sprawy przeciwko osobie, z którą ma zatarg, dopuszczenia do sytuacji, która uzależniała by go od swego klienta, reprezentowania klientów których interesy są sprzeczne, podejmowania spraw zleconych przez osobę nieupoważnioną.

Zasada lojalności wobec klientów oraz szczególnej sumienności i skrupulatności w stosunkach z nimi stanowi fundament pozycji społecznej zawodu adwokata. Obowiązek działania w celu ochrony interesu klienta oraz działania z należytą uczciwością oznaczać musi w pewnych sytuacjach rezygnację z przyjęcia zlecenia od klienta. Szczególnie drastycznym przypadkiem naruszenia zasady lojalności jest podjęcie się prowadzenia sprawy oczywiście bezzasadnej, która jedynie w wyniku zbiegu okoliczności mogłaby zakończyć się pomyślnie dla klienta¹⁷.

Zasady etyki adwokata są najbardziej wyspecjalizowanym (wśród wszystkich zawodów prawniczych) odzwierciedleniem ogólnych zasad etyki prawniczej. Przeto niemal wszystkie treści ogólnych zasad etyki prawniczej mają zastosowanie w etyce adwokata, ale tylko niektóre treści etyki adwokata mogłyby być odnoszone do ogólnych zasad etyki prawniczej. Zasady ogólne etyki prawniczej wynikają z dostosowania zasad etyki ogólnej do zawodów prawniczych, zasady etyki adwokata – z dostosowania do niej zasad ogólnych etyki prawniczej. Podobnie jak we wszystkich zawodach

¹⁷ Orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego w Warszawie z 5.4.2008 r., SD 18/07, niepubl., w: W. Bergier, J. Jacyna, *Etyka zawodu adwokata*, Warszawa 2015, s. 51.

prawniczych, również w zawodzie adwokata właściwe wykonywanie zawodu wymaga znajomości i przestrzegania zarówno prawa, jak i etyki zawodowej. Owa znajomość i owo przestrzeganie jest nawet ważniejsze dla zawodu adwokata niż innych zawodów, gdy doświadczenie wskazuje, „że żaden wolny zawód nie naraża uprawiających go na tyle pokus co zawód adwokacki”¹⁸.

Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokata w regulacjach prawa kanonicznego

Regulamin adwokatów i pełnomocników przy sądach kościelnych określa kwalifikacje adwokatów i pełnomocników, sankcje za nadużycia oraz niedopełnienie obowiązków. Artykuł 5 stanowi: „Przy udzielaniu aprobaty adwokatom i pełnomocnikom ordynariusz zwróci baczną uwagę na ich kwalifikacje moralne i zawodowe”. Nadto zgodnie z art. 6 Ordynariusz nie udziela aprobaty tym, którzy mają nieuregulowane własne sprawy małżeńskie. Nie odnowi zaś aprobaty adwokatom i pełnomocnikom którzy: mieli przynajmniej dwie nagany sądowe z zagrożeniem skreślenia listy; w sposób wyraźny nadużywali zaufania swego mocodawcy: przez paktowanie ze stroną przeciwną na jego niekorzyść, przez celowe przewleknięcie sprawy klienta, przez pobieranie rażąco nadmiernego honorarium, przekraczając ustaloną takse (art. 7).

Samorząd w kilku sytuacjach przewidział także sankcje karne (odpowiedzialność dyscyplinarną). Zgodnie z art. 24:

W stosunku do adwokatów i pełnomocników, którzy uchybiają swym obowiązkom, nadużywają swych praw i uwłaczają godności sądu, bądź też swego stanu – mają być zastosowane następujące kary: 1. Upomnienie; 2. Nagana; 3. Pozbawienie prawa występowania w określonej sprawie; 4. Skreślenie z listy.

W tym miejscu należy także wspomnieć o sankcjach karnych i dyscyplinarnych, jakie wskazuje Kodeks prawa kanonicznego. Kanon 1455 § 3 KPK stanowi, że ilekroć natura sprawy lub dowodów jest taka, że z powodu ujawnienia akt lub dowodów zagrożona byłaby sława innych lub mogłaby powstać przyczyna nieporozumień lub zgorszenie, względnie inna tego rodzaju niedogodność, sędzia może zobowiązać przysięgą świadków, biegłych, strony, ich adwokatów lub pełnomocników, do zachowania tajemnicy.

Kanon 1457 § 2 KPK wspomina o możliwych sankcjach przeciwko sędziom, urzędnikom i współpracownikom trybunałów. Sankcja taka wobec adwokatów, jak można wywnioskować to z treści kanonu, może zostać wymierzona za naruszenie prawa o tajemnicy, albo na skutek podstępu czy poważnego zaniedbania wyrządzają procesującym się inną szkodę, mogą być ukarani przez kompetentną władzę należnymi karami. Musi to być naruszenie zewnętrzne i moralnie komuś przypisane lub przynajmniej wina zaistniała w skutek zaniedbania należytej staranności. Ogólnie biorąc, chodzi o środki poprawcze i kary pozostawione uznaniu kompetentnej władzy, w postępowaniu raczej administracyjnym niż sądowym. Jeśli przestępcą jest jeden z urzędników lub współpracowników trybunału, może ukarać ich sędzia, jeśli stanowi trybunał jednoosobowy, lub kolegium, jeśli mamy czynienia z trybunałem kolegiąlnym¹⁹.

W sprawach małżeńskich waga tego nakazu jest oczywista, ponieważ często porusza się tam sprawy intymne i sekretne, jak na przykład impotencja, choroba psychiczna i inne kwestie związane z intymną sferą ludzkiej seksualności oraz prywatności w ogóle. Stąd niezachowanie tajemnicy może przysporzyć poważnych uciążliwości i szkód²⁰.

¹⁸ Zob. Z. Krzeziński, *Kodeks etyki adwokackiej*, Warszawa 1994, s. 9.

¹⁹ Zob. C. de Diego-Lora, *Komentarze do kan. 1476 – 1512*, w: *Kodeks prawa...*, s. 1097.

²⁰ Zob. L. del Amo, J. Calvo – Alvarez, *Komentarze do kan. 1404 – 1475*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 1096.

Kanon 1470 § 2 KPK stanowi, że sędzia może przywołać do porządku odpowiednimi karami każdego obecnego na rozprawie, kto poważnie uchybił szacunkowi i posłuszeństwu, które się należą trybunałowi; adwokatów zaś i pełnomocników może nawet zawiesić w wykonywaniu urzędu w trybunałach kościelnych. W kan. 1487 KPK (zob. art. 109 DC) zawarte jest stwierdzenie, że zarówno pełnomocnik, jak i adwokat mogą zostać usunięci przez sędziego dekretem wydanym z urzędu lub na żądanie strony, ale na skutek poważnej przyczyny.

Podjęcie tak znaczącej decyzji jest usprawiedliwione tylko poważną przyczyną, której ocenę zastrzega się do uznania sędziego. Sankcjonujący efekt takiej decyzji jest tak poważny, zarówno w sferze osobistej, jak i deontologii zawodowej, że dekret zawsze powinien być uzasadniony. Powinien zawierać także informację o możliwości wniesienia rekursu przeciw dekretowi, określając jego charakter: administracyjny czy sądowniczy²¹. Poważną przyczyną skłaniającą do usunięcia z urzędu może być np. wyrządzenie szkody w związku z wykonywaniem zleconego zadania, obstrukcja sądowa, oszustwo, apostazja, utrata dobrego imienia, nieuregulowana sytuacja małżeńska, zastosowanie środków dyscyplinarnych lub wymierzenie kary, brak szacunku dla prawa lub dla trybunału²².

W kolejnym kan. 1488 § 1 zawarte jest stwierdzenie, że zabrania się obydwom wykupywać spór albo układać się o wygórowane wynagrodzenie lub o przyznanie części rzeczy spornej. Jeżeliby czegoś takiego dokonali, układ jest nieważny i mogą być ukarani przez sędziego grzywną. Adwokat może zostać ponadto zarówno zawieszony w pełnieniu urzędu, a nawet, gdyby był recydywistą, skreślony z listy adwokatów przez biskupa, który stoi na czele trybunału. Paragraf 2 tego kanonu stanowi, że w ten sam sposób mogą zostać ukarani adwokaci i pełnomocnicy, którzy obchodząc ustawę, wycofują sprawy z właściwych trybunałów, by korzystniej rozstrzygnąć je przed innymi. Art. 110 DC zawiera skierowany do pełnomocnika i adwokata zakaz zrzekania się upoważnienia w czasie trwania procesu, bez słusznej przyczyny.

Kanon ten wymienia zachowania, które tradycyjnie uznawane są za praktyki w sądzie niedopuszczalne. Pakt zaniechania, czyli wykupywanie przedmiotu sporu, zazwyczaj za jakąś symboliczną cenę, lub tzw. umowa *quota – litis*, czy udział w korzyściach w przypadku powodzenia procesu, są czynami od dawna w praktyce sądowej odrzucanymi, gdyż uwłaczają honorowi profesji; podobnie rzecz się ma, gdy chodzi o układanie się o wygórowane wynagrodzenie w razie wygrania sprawy, czyli tzw. *pactum de palmario*²³.

Kanon 1489 KPK stanowi, iż adwokaci i pełnomocnicy, którzy z powodu podarunków lub obietnic albo z jakiegokolwiek innego motywu sprzeniewierzyli się swojemu urzędowi, powinni zostać zawieszani od wykonywania obrony, a także ukarani grzywną lub innymi stosownymi karami.

Wskazane zachowania, zabronione pełnomocnikowi i adwokatowi ze względu na to, że oznaczałyby one wykorzystanie trudnej sytuacji strony procesowej i omijanie niektórych przepisów prawa w celu osiągnięcia osobistych korzyści, są naganne w działalności procesowej, wywołują zgorznienie i przyczyniają się do niewłaściwego obrazu Kościoła. Zrzeczenie się pełnomocnictwa bez słusznej przyczyny w czasie trwania procesu może postawić stronę procesową w bardzo trudnej sytuacji, jest zachowaniem mało odpowiedzialnym, może być formą nacisku w celu wymuszenia większego wynagrodzenia. Kwestia układania się ze stroną procesową o wygórowane wynagrodzenie nie jest sprawą łatwą do zbadania. Ponadto o wygórowanym wynagrodzeniu można zazwyczaj mówić wtedy, kiedy istnieją przepisy dotyczące wynagrodzenia pełnomocników i adwokatów ustanowione przez biskupa diecezjalnego albo przez konferencję biskupów i kiedy pełnomocnicy i adwokaci żądają zapłaty

²¹ Zob. C. de Diego-Lora, *Komentarze do Kan. 1476 – 1512*, w: *Kodeks prawa...*, s. 1119.

²² Zob. W. Kiwior, *Komentarz do art. 109*, w: *Komentarz do instrukcji procesowej Dignitas connubii...*, s. 171.

²³ Zob. C. de Diego-Lora, *Komentarze do kan. 1476 – 1512*, w: *Kodeks prawa...*, s. 1120.

przekraczającej ustalone kwoty. Jednym ze sposobów zaradzenia temu problemowi jest postanowienie art. 113 § 3 DC. Sprzeniewierzenie się swojemu urzędowi spowodowane korzyścią (podarunki, obietnice, inne formy wdzięczności i gratyfikacji) oznacza niewłaściwe wypełnianie swojego zadania (niedbałość, zmowa z drugą stroną, posługiwanie się kłamstwem, pomijanie ważnego środka dowodowego, sporządzenie lub posługiwanie się fałszywym dokumentem). Zabieranie spraw z właściwych sądów i działania omijające przepisy prawa, związane są z „migracją spraw” w celu uzyskania lub łatwiejszego uzyskania korzystnego rozstrzygnięcia. W niektórych przypadkach tego rodzaju działanie może być sprzeczne z procesowym poszukiwaniem prawdy obiektywnej, wynikającej z natury spraw małżeńskich²⁴.

Art. 111 § 1 Instrukcji *Dignitas connubii* stanowi, że:

„Adwokaci i pełnomocnicy, którzy dopuścili się przestępstwa przeciwko powierzonemu im zadaniu, powinni być ukarani zgodnie z przepisami prawa. § 2 Jeśli zaś okaże się, że nie stają oni na wysokości zadania z powodu nieudolności, utraty dobrego imienia, niedbalstwa albo nadużycia, Biskup Moderator albo zebranie Biskupów zaradzi poprzez zastosowanie odpowiednich środków, nie wykluczając, jeśli będzie to konieczne, zakazu wykonywania funkcji patrona w swoim sądzie. § 3 Kto jakkolwiek czynnością dokonaną nielegalnie z winy umyślnej lub nieumyślnej wyrządził komuś krzywdę, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej szkody”.

Pełnomocnicy i adwokaci ponoszą odpowiedzialność za niewłaściwe wykonywanie swoich zadań. Do niewłaściwych zachowań Instrukcja *Dignitas connubii* zalicza następujące: przyjęcie korzyści lub jej obietnicy za niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie działania (zob. kan. 1386 KPK); nadużycie zadania oraz bezprawne podjęcie lub pominięcie czynności spowodowane zawinionym zaniedbaniem i powodującym szkodę (zob. kan. 1389 § 1-2); sprzeniewierzenie się prawdzie poprzez posługiwanie się fałszywym lub zmienionym dokumentem (zob. kan. 1391 n. 2 KPK); poważne uchybienie szacunkowi i posłuszeństwu, jakie należą się trybunałowi (zob. kan. 1470 § 2 KPK); układanie się o wygórowane wynagrodzenie (zob. kan. 1488 § 1 KPK); sprzeniewierzenie się swojemu urzędowi z powodu podarunków, obietnic albo innych przyczyn (zob. kan. 1489 KPK); zabieranie spraw z właściwych sądów albo jakiegokolwiek działania omijającego przepisy prawa (zob. kan. 1488 § 2 KPK). W wypadku zaistnienia któregoś z wymienionych nadużyć w związku ze sprawowaniem funkcji przez pełnomocnika lub adwokata, należy wymierzyć karę zgodnie z przepisami prawa. Jeśli natomiast pełnomocnik lub adwokat okazał się nieudolny, utracił dobre imię, dopuścił się niedbalstwa lub nadużycia, które powodują niezdolność do właściwego wypełniania powierzonych mu zadań, powinno się postąpić zgodnie z postanowieniem biskupa diecezjalnego nadzorującego sąd lub zebrania biskupów tych diecezji, które mają wspólny sąd, stosownie do ustanowionych przez nich – w odniesieniu do tego rodzaju zachowań – odpowiednich środków zaradczych oraz kar, włącznie z zakazem wykonywania pełnionych zadań w ich sądzie. Odpowiedzialność dotyczy również obowiązku naprawienia szkód spowodowanych bezprawnym dokonaniem czynności prawnej z winy umyślnej lub nieumyślnej²⁵. Adwokatowi także nie wolno być świadkiem w tej samej sprawie, w której występuje jako obrońca (zob. kan. 1550 § 2 KPK, nr 1).

Ww. artykuły wyraźnie określają wymagania względem adwokatów. Muszą oni odznaczać się wysokimi standardami moralnymi i zawodowymi. Zobowiązani są także działać w granicach prawa, aby nie narazić się na sankcje karne.

²⁴ Zob. W. Kiwior, *Komentarz do art. 110, w: Komentarz do instrukcji procesowej Dignitas connubii...*, s. 172-173.

²⁵ Zob. W. Kiwior, *Komentarz do art. 111, w: Komentarz do instrukcji procesowej Dignitas connubii...*, s. 173-174.

Można stwierdzić, że na podstawie przepisu zawartego w art. 3 *Motu Proprio Iusti iudicis*²⁶ sankcja karna może spotkać adwokata za nieprowadzenie przykładowego życia chrześcijańskiego, brak integralności obyczajów czy też brak zaangażowania w apostolat swojej wspólnoty kościelnej, zgodnie z osobistym powołaniem, jako że takie cechy są wymagane od kandydatów na adwokatów z ogólnej listy adwokatów Kurii Rzymskiej²⁷.

Odpowiedzialność dyscyplinarna adwokata w regulacjach prawa polskiego

Adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godności zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych (zob. art. 80 Ustawy z dnia 26.05.1982 r. Prawo o adwokaturze ze zm.)²⁸ np. za zatajenie sprawy karnej toczącej się przeciwko nim, publiczne wypowiedzi godzące w wymiar sprawiedliwości, niestawiennictwo na rozprawie własnych klientów i brak znalezienia substytutów na swoje miejsce, brak złożenia środka odwoławczego w ustawowym terminie, brak kultury osobistej i kultury słowa.

Kary dyscyplinarne, którym mogą podlegać adwokaci to: 1) upomnienie, 2) nagana, 3) kara pieniężna, 4) zawieszenie w czynnościach zawodowych na czas od trzech miesięcy do pięciu lat, 5) wydalenie z adwokatury. Obok kary nagany i kary pieniężnej można orzec dodatkowo zakaz wykonywania patronatu na czas od roku do pięciu lat. Kara nagany oraz kara pieniężna pociągają za sobą utratę biernego prawa wyborczego do organu samorządu adwokackiego na czas trzech lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Kara zawieszenia w czynnościach zawodowych pociąga za sobą utratę biernego i czynnego prawa wyborczego do organu samorządu adwokackiego na czas sześciu lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia (zob. art. 81 ustawy p.o.a.).

Karę pieniężną wymierza się w granicach od pięciokrotnej do pięćdziesięciokrotnej podstawowej składki izbowej. Wpływy z kar pieniężnych okręgowa rada adwokacka przekazuje na cele adwokatury. W stosunku do aplikantów adwokackich nie orzeka się kary pieniężnej. Kara wydalenia z adwokatury pociąga za sobą skreślenie z listy adwokatów bez prawa ubiegania się o ponowny wpis. Kara wydalenia z adwokatury w stosunku do aplikantów adwokackich pociąga za sobą skreślenie z listy aplikantów bez prawa ubiegania się o ponowny wpis na listę aplikantów adwokackich lub o wpis na listę adwokatów przez okres 10 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia o karze wydalenia z adwokatury. Istnieje możliwość ponownego wpisu na listę aplikantów adwokackich tych, którzy zostali w wyniku orzeczenia skreśleni z listy aplikantów adwokackich (zob. art. 83 ust. 3 ustawy p.o.a.).

Dziekan rady adwokackiej może wymierzyć członkowi izby karę upomnienia. Nie można wszcząć postępowania dyscyplinarnego, jeżeli od chwili popełnienia przewinienia upłynęły trzy lata, a w wypadkach naruszenia wolności słowa – sześć miesięcy.

Sąd dyscyplinarny wszczyna postępowanie na wniosek uprawnionego oskarżyciela. Minister Sprawiedliwości może polecić wszczęcie dochodzenia albo postępowania przed sądem dyscyplinarnym przeciwko adwokatowi lub aplikantowi adwokackiemu. Właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd dyscyplinarny izby adwokackiej, której obwiniony jest członkiem w chwili wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (zob. art. 90 ustawy p.o.a.).

W sprawach dyscyplinarnych orzekają: 1) Sąd dyscyplinarny izby adwokackiej, 2) Wyższy Sąd Dyscyplinarny (zob. art. 91 ustawy p.o.a.). Sąd dyscyplinarny orzeka na rozprawie lub na posiedzeniu. Rozprawa przed sądem dyscyplinarnym jest jawna, chyba że jawność rozprawy zagraża ujawnieniu

²⁶ Zob. Sekretariat Stanu, *Ordinatio ad exsequendas Litteras Apostolicas motu proprio datas Iusti iudicis*, 23.07.1990, AAS 82(1990), s. 1630-1634.

²⁷ Zob. A. Miziński, *Status prawny adwokata...*, s. 193 i nast.

²⁸ Dz.U. 1982 nr 16 poz. 124. ze zm.

tajemnicy adwokackiej albo zachodzą inne wymagane przepisami prawa przyczyny wyłączenia jawności (zob. art. 95 ustawy p.o.a.). Adwokat lub aplikant adwokacki, przeciwko któremu toczy się postępowanie dyscyplinarne lub karne, może być tymczasowo zawieszony w czynnościach zawodowych przez sąd dyscyplinarny w szczególnie uzasadnionych okolicznościach sprawy. Postanowienie o tym zawieszeniu wydaje sąd dyscyplinarny z urzędu bądź na wniosek stron (zob. art. 95 j ustawy p.o.a.).

Skodyfikowane standardy postępowania zwracają uwagę społeczeństwa na to, że stosowanie prawa nie jest mechanicznym aplikowaniem norm. Te standardy powinny określać podstawowe normy zachowania, przy uwzględnieniu niemożliwości ustalenia kompletnej listy działań zabronionych i dozwolonych. Ponadto naruszenie norm postępowania nie powinno bezpośrednio skutkować odpowiedzialnością dyscyplinarną – każdy przypadek powinien być oceniany oddzielnie, z uwzględnieniem sytuacji i okoliczności²⁹.

Adwokat jako zawód zaufania publicznego

Zawód zaufania publicznego to zawód polegający na obsłudze osobistych potrzeb ludzkich, wiążący się z przyjmowaniem informacji dotyczących życia osobistego i zorganizowany w sposób uzasadniający przekonanie społeczne o właściwym dla interesów jednostki wykorzystaniu tych informacji przez świadczących usługi³⁰. Określenie „zawody zaufania publicznego” pojawiło się w Konstytucji RP. Artykuł 17 Konstytucji RP stanowi, że w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony. Zawodem zaufania publicznego, jest zawód, który polega na wykonywaniu zadań o szczególnym charakterze z punktu widzenia zadań publicznych, troski o realizację interesu publicznego, a który w szczególności: jest wykonywany przez osoby posiadające kwalifikacje określone w przepisach właściwych dla danego zawodu; jest wykonywany w formach określonych w przepisach właściwych dla danego zawodu; wiąże się z przynależnością do samorządu zawodowego; tworzy szczególną więź zaufania między osobą wykonującą zawód i świadczącą usługi na rzecz klienta a klientem; wiąże się z dostępem do informacji dotyczących sfery prywatności osoby fizycznej lub tajemnicy przedsiębiorcy; gwarantuje, że informacje, uzyskane przez wykonującego zawód stanowią, w zakresie wynikającym z przepisów właściwych dla danego zawodu, tajemnicę zawodową, której ujawnienie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w przepisach ustawowych; osoba wykonująca zawód zaufania publicznego, kieruje się zasadami etyki zawodowej. Pojęcie zawodu zaufania publicznego jest specyficznym polskim tworem i nie jest znane w innych krajach europejskich³¹.

Na podstawie konstytucyjnej mogą być tworzone samorządy zawodowe adwokatów, radców prawnych, notariuszy oraz innych korporacji nieprawniczych, których źródłem będą wspólne interesy zawodowe grupy obywateli³² oraz „więź pracy zawodowej”³³. Umieszczenie tego przepisu w Konstytucji nastąpiło na skutek presji wymienionych wyżej środowisk zawodowych, problematyka ta poruszana jest bowiem zazwyczaj na poziomie ustawowym³⁴. Nie zmienia to jednak faktu, że umiejscowienie

²⁹ Zob. T. Romer, M. Najda, *Etyka dla sędziów. Rozważania*, Kraków 2007, s. 163.

³⁰ Zob. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7.05.2002 r. (w sprawie SK 20/00), w: W. Bergier, J. Jacyna, *Etyka zawodu...*, s. 45.

³¹ Zob. P. Antkowiak, *Polskie i europejskie standardy wykonywania wolnych zawodów*, Przegląd Politologiczny 1 (2013), s. 135.

³² Zob. P. Sarnecki, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Komentarz*, Warszawa 2009, s. 26.

³³ Zob. *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz Komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998, s. 47.

³⁴ Zob. P. Sarnecki, *Konstytucja...*, s. 26.

wspomnianej regulacji w Rozdziale I Konstytucji RP oznacza uznanie przez ustrojodawcę samorządów zawodowych za jedną z podstawowych instytucji demokratycznego państwa prawnego³⁵. Każdemu ze wskazanych zawodów prawniczych przypisuje się określone zadania, które związane są z ingerencją – w pewnym zakresie – w prawa i obowiązki innych podmiotów i dotyczą różnych sfer życia osobistego i zawodowego³⁶.

Adwokaci mają do czynienia z najważniejszymi dobrami swoich klientów takimi jak życie, zdrowie, wolność, bezpieczeństwo, osobowość, itp. Zawód adwokata należy do zawodów zaufania publicznego. Adwokat powinien wzbudzać zaufanie oraz szacunek u klienta. Adwokat posiada szereg informacji ze sfery prywatnej mocodawcy, które stanowią tajemnicę zawodową. Zawód adwokata może być wykonywany przez osoby, które wykazują się wymaganą wiedzą i umiejętnościami.

Warte podkreślenia jest także to, że zawód adwokata należy także do tzw. wolnych zawodów, a o osobach wykonujących wolny zawód mówi się wówczas, gdy występuje: osobisty charakter świadczonych usług; kwalifikowane, szczególne wykształcenie; specyficzne zasady wykonywania zawodu; niezależność zawodowa; etos i misja wykonywania zawodu; sposób i stan zorganizowania; tajemnica zawodowa³⁷.

Podsumowanie

Analizując ustawodawstwo oraz literaturę dotyczącą zasad etyki adwokackiej w prawie kanonicznym i polskim należy stwierdzić, że bez etyki nie można dobrze wykonywać zawodu adwokackiego. Nawet znakomity prawnik okaże się marnym adwokatem jeśli nie zdobędzie należytego przygotowania etycznego.

Dobry adwokat powinien przestrzegać reguł istotnych dla środowiska adwokackiego oraz osób, które mają związek z działaniem adwokatów. Zakres etyki adwokackiej wykracza poza interesy środowiska prawniczego. Powołanie pełnomocnika i adwokata należy do istotnych uprawnień stron procesowych, które powierzają prawnikowi swoje sprawy. Adwokat powinien zachować tajemnicę, zapewnić poufność, aby zbudować wzajemne zaufanie. Każdy adwokat musi być uczciwy wobec swojego zawodu, systemu prawnego, klienta, innego prawnika. Adwokat powinien działać w interesie strony, ale nie za wszelką cenę, prowadzić sprawy klienta należycie i uczciwie, dochować odpowiedniej dyskrecji.

Zasady etyki adwokackiej kształtują oblicze zawodu adwokata. Ich przestrzeganie stanowi klucz do prawidłowego, rzetelnego i sumiennego pełnienia funkcji adwokata zarówno na gruncie prawa kanonicznego, jak i polskiego.

LAWYER ETHICS IN THE REGULATIONS OF CANON LAW AND POLISH LAW. COMPARATIVE STUDY

Summary

The framework of this article presents the ethical requirements for canon lawyers and lawyers under Polish law, the disciplinary responsibility of lawyers for infringement of ethical principles under canon law and Polish law, profession of a lawyer as a profession of public trust, and the principles of lawyer ethics in axiological terms. The principles of lawyer ethics form the face of the legal profession. Obeying these rules is the key to proper, honest and diligent performance of the function of a lawyer

³⁵ Zob. P. Antkowiak, *Polskie i europejskie standardy...*, s. 115.

³⁶ Zob. tamże, s. 135.

³⁷ Zob. J. Jacyszyn, *Wolny zawód*, w: *Mała encyklopedia prawa*, red. Urszula Kalina-Prasznik, Warszawa 2005, s. 690.

under both canon and Polish law. An excellent lawyer who neglects ethical principles will prove to be a bad one.

Keywords

lawyer, canon lawyer, ethics, lawyer ethics, ethical requirements, disciplinary responsibility, profession of public trust

Bibliografia

AKTY PRAWNE

Akty prawa kościelnego

Jan Paweł II, *Constitutio apostolica de Romana Curia Pastor Bonus*, 28.06.1998, AAS 80 (1988), s. 841-912.

Jan Paweł II, *Kodeks Prawa Kanonicznego*, AAS 75 (1983), cz. II, s. 1-317

Jan Paweł II, *Przemówienie do Roty Rzymskiej, 28.01.2002 r.*, w: AAS 94 (2002), s. 340-346.

Sekretariat Stanu, *Ordinatio ad exsequendas Litteras Apostolicas motu proprio datas Iusti iudicis*, 23.07.1990, AAS 82 (1990), s. 1630-1634.

Regulamin adwokatów i pełnomocników przy sądach kościelnych z 1949 r. (Projekt), w: A. Miziński, *Status prawny adwokata w kościele łacińskim*, Lublin 2011, s. 556-559.

Regulamin Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce (uchwalony 08.08.2009 r. podczas Zebrania Walnego w Częstochowie), w: A. Miziński, *Status prawny adwokata w kościele łacińskim*, Lublin 2011, s. 567-572.

Akty prawa polskiego

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, 02.04.1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.

Ustawa z dnia 26.05.1982 roku prawo o adwokaturze, Dz.U. 1982 nr 16 poz. 124.

Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej), uchwalony przez Naczelną Radę Adwokacką 10.10.1998 roku (uchwała nr 2/XVIII/98) ze zmianami.

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7.05.2002 r. (w sprawie SK 20/00), w: W. Bergier, J. Jacyna, *Etyka zawodu adwokata*, Warszawa 2015, s. 45.

Orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego w Warszawie z 5.4.2008 r., SD 18/07, niepubl., w: W. Bergier, J. Jacyna, *Etyka zawodu adwokata*, Warszawa 2015, s. 51.

LITERATURA

Antkowiak P., *Polskie i europejskie standardy wykonywania wolnych zawodów*, Przegląd Politologiczny 1 (2013), s. 129-142.

Bergier W., Jacyna J., *Etyka zawodu adwokata*, Warszawa 2015.

Encyklopedia Popularna PWN, red. J. Kofman, Warszawa 1992.

Kamczyk B., *Etyka adwokacka jako ochrona interesów klienta*, <http://lexplay.pl/arttykul> (13.07.2015).

Konstytucje Rzeczypospolitej oraz Komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku, red. J. Boć, Wrocław 1998.

Krukowski J., *Prawo a wartości chrześcijańskie*, w: *Prawnik katolicki a wartości prawa, Materiały III Europejskiego Kongresu Prawników Katolickich*, Kraków 1999, s. 85-87.

Krukowski J., *Prawo Unii Europejskiej a wartości chrześcijańskie*, w: *Biuletyn Nr 25 Stowarzyszenia Kanonistów Polskich*, Lublin 2012, s. 84-98.

Krzemiński Z., *Etyka adwokacka*, Warszawa 2008.

Krzemiński Z., *Kodeks etyki adwokackiej*, Warszawa 1994.

Mała encyklopedia prawa, red. U. Kalina-Prasznic, Warszawa 2005.

Miziński A., *Status prawny adwokata w Kościele łacińskim*, Lublin 2011.

Orłowska Z., *Obrona nierozzerwalności małżeństwa w kancelarii adwokackiej*, w: *Współpraca sądów ze stronami procesowymi i adwokatami*, red. R. Szytchmiller, J. Krzywkowska, Olsztyn 2011, s. 65-77.

Romer T., Najda M., *Etyka dla sędziów. Rozważania*, Kraków 2007.

Sarnecki P., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.

Szatrawska M., *Etyka w zawodzie sędziego w Wielkiej Brytanii i w Polsce*, w: *Współpraca sądów ze stronami procesowymi i adwokatami*, red. R. Sztuchmiller, J. Krzywkowska, Olsztyn 2011, s. 309-318.

Tokarczuk R., *Etyka prawnicza*, Warszawa 2005.